

HÖGSKOLAN FÖR SCEN OCH MUSIK

“Ät bröd med clave”!

- *En studie om min lärandeprocess för att lära mig spela rumba-clave med vänster fot och samtidigt spela congas obehindrat*

Jorge Garcia

Examensarbete inom Konstnärligt kandidatprogram i musik, inriktning Världsmusik

VT19

Högskolan för Scen och Musik - Göteborgs Universitet

Självständigt arbete (examensarbete), 15 högskolepoäng
Konstnärligt kandidatprogram i musik, inriktning världsmusik
Högskolan för scen och musik, Göteborg universitet VT 2018

Författare: *Jorge Garcia*

Arbetets rubrik: *"Ät bröd med clave"! - En studie om min lärandeprocess för att lära mig spela rumba-clave med vänster fot och samtidigt spela congas obehindrat*

Arbetets titel på engelska: *"Eat bread with clave!" - A study of my learning process to learn how to play rumba-clave with left foot while playing congas unhindered*

Handledare: *Dan Olsson*

Examinator: *Joel Eriksson*

Sammanfattning

I denna studie utforskar jag den lärandeprocess där jag eftersträvar att automatisera rumba-clave i min vänstra fot och samtidigt kunna spela congas obehindrat. Studien ämnar identifiera vilka utmaningar jag stöter på i processen, men också kartlägga vilka övningar som hjälper mig i processen. Den ämnar också utforska om denna nya spelteknik påverkar mitt musikaliska uttryck som helhet. För att besvara studiens syfte, används en jämförande metod. Genom att jämföra studiens tre mätpunkter, följs och utvärderas lärandeprocessens utveckling.

Nyckelord: Clave, Rumba-clave, Congas, Trummor, Afrokubansk musik, Slagverk, Kuba, Världsmusik

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1. Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställningar	5
1.3 Avgränsning	6
1.4 Disposition	6
2. Bakgrund	6
2.1 Min bakgrund	6
2.2 Mitt huvudinstrument: Congas trummor	7
2.3 Musikstilen	9
2.3.1 Afrokubansk musik	9
2.3.2 Rumba	9
2.4 La clave	10
2.5 Mitt val av clave: la rumba-clave	11
2.5.1 Varför spela rumba clave med vänster fot?	11
2.6 Eliel Lazo	12
2.7 Mitt set	13
2.8 Tidigare forskning	14
3. Metod och material	14
3.1 Material	14
3.3 Min roll i studien	15
4. Resultat och analys - På väg mot mitt mål	16
4.1 Utgångsläge	16
4.2 Rep- och övningsupplägg	16
4.3 Processen startar - mätpunkt 1	17
4.4 I mitten av processen - mätpunkt 2	18
4.5 Studien går mot sitt slut - mätpunkt 3	20
4.6 Mitt sätt att öva	21
4.6.1 Förbättra congas-teknik	21
4.6.2 Övningar med fötterna	23
4.6.3 Förbättra congas-improvisation med rumba-clave i vänster fot	23
5. Slutdiskussion	24

6. Referenslista	27
Internetsidor	27
Böcker	27
CD skiva	28
8. Media bilagor	28

1. Inledning

Så länge jag kan minnas har jag fascinerats av afrokubansk musik. Det finns något i musiken som trollbinder mig. Jag är slagverkare och mitt huvudinstrument är congas, och därför är det oftast rytmerna som får min uppmärksamhet. Afrokubansk musik fångade mig eftersom rytm och polyrytmik spelar en grundläggande roll inom alla dess genrer. När jag upptäckte afrokubansk musik märkte jag att det fanns ett återkommande moment i nästan alla afrokubanska låtar, rumba-claven. Rumba-clave är den afrokubanska musikens ryggrad och består av fem slag, varav två är i taktslag och tre är i synkop. Eftersom jag har ett intresse av att förstå den afrokubanska musiken, insåg jag att det är rumba-claven jag bör jobba med, eftersom den utgör grunden i musiken. Så när jag skulle välja ämne för min uppsats tyckte jag det kändes spännande att utforska hur jag som slagverkare kunde spela rumba-clave med min vänstra fot för att addera en extra dimension till mitt musicerande, och komma närmre den afrokubanska musikens kärna.

1.1 Syfte

I det här arbetet ämnar jag utforska lärandeprocessen där jag strävar efter att lära mig hålla rumba-clave med min vänstra fot, samtidigt som jag obehindrat spelar mitt huvudinstrument, congas. Att spela congas och samtidigt spela rumba clave med vänster fot spelar är ännu ett ganska outforskat fält. Jag vill också undersöka om det kan påverka mitt musicerande som helhet, eftersom att spela rumba-clave med vänster fot (RCVF)¹ inte är edet traditionella sättet att spela rumba-clave på.

1.2 Frågeställningar

För att ta reda på ovan nämnt syfte kommer de centrala frågeställningarna i mitt examensarbete att vara:

1. Vilka övningar som hjälpte mig att nå mitt syfte?
2. Vilka utmaningar stötte jag på i processen?
3. Hur påverkades mitt spelsätt som helhet av att jag lärde mig denna teknik?

¹ För att underlätta den fortsatta läsningen kommer jag använda förkortningen RCVF varje gång jag nämner "Rumba-Clave med Vänster Fot".

1.3 Avgränsning

Eftersom denna studie genomförts inom ramarna för ett självständigt konstnärligt arbete med tidsbegränsning valde jag att göra vissa avgränsningar för att arbetet skulle vara genomförbart. Jag valde till exempel att begränsa mig till att välja att spela en typ av clave (det finns flera olika) i min vänstra fot. Jag valde också att sätta en tidsbegränsning för studien (september 2018 - mars 2019). Detta för att jag lättare skulle kunna jämföra olika punkter i min lärandeprocess.

1.4 Disposition

Jag kommer att presentera studien i fem kapitel. I det inledande kapitel presenterar jag studien och dess syfte. Jag fortsätter genom att ge kontext till studien i kapitlet 'Bakgrund'. I det efterföljande kapitlet presenterar jag 'Metod och material', för att sedan redogöra och analysera studiens process och resultat. Sista kapitlet är studiens slutdiskussion.

2. Bakgrund

2.1 Min bakgrund

Jag började spela instrument när jag var tolv år gammal, då tog jag pianolektioner. Två år senare började jag spela trummor med kompisar. På gymnasiet började jag spela slagverk mer seriöst i olika grupper och det var också under den perioden som jag upptäckte och förälskade mig i den afrokubanska musiken. Att upptäcka den blev en resa utan återvändo för mig. Jag imponerades av den afrokubanska musikens bredd och dess rika polyrytmik, jag kunde inte få nog.

Sedan jag upptäckte den afrokubanska musiken har jag satsat mycket tid på att verkligen förstå och lära mig spela stilen. Framförallt de senaste tio åren har jag på olika sätt varit mer inriktad och intresserad av att verkligen lära ordentligt. För att fördjupa mina kunskaper har jag bland annat tagit lektioner med olika skickliga kubanska slagverkare, och en av dem som influerat mig mest är Eliel Lazo.² Han har ofta varit min inspiration och lärare. 2016 åkte jag till Kuba

² Den här videon var den första som jag såg av Eliel Lazo, och som verkligen inspirerade mig (Se från minut 4.15) <https://www.youtube.com/watch?v=T1H3MGLUyvw>

för att uppleva äkta rumba-miljö, lyssna på batátrummor³ i sitt rätta element och ha möjlighet lyssna på afrokubansk latinjazz live varje kväll. Att vara på Kuba var en fantastisk och nyttig upplevelse för mig musikaliskt. Jag tog lektioner med lokala skickliga rumba-spelare, och de bekräftade att jag kunde mycket om afrokubansk musik även om jag på den tiden fortfarande kämpade med lyckas hålla rumba-clave. Rumba-rytmen innebär mycket polyrytmik och synkoper och i den är rumba-clave en viktig del. Jag började förstå att rumba-clave på många sätt är nyckeln till den afrokubanska musiken eftersom alla, eller nästan alla arrangemang i afrokubansk musik är baserade på rumba-clave. Därför tänkte jag att det är värdefullt att verkligen lära känna den. På Kuba fanns ett ordspråk i musiker-sammanhang som gick: "*¡t bröd med clave*" ("Come pan con clave"). Citatet betonar rumba-clave vikt genom att påpeka att man även när man gör annat, till exempel äter, bör man känna rumba-clave inom sig. Det innebär alltså att man generellt, och särskilt som musiker, bör känna rumba-clave i sin själ *hela tiden*, vad man än gör för att verkligen förstå och lyckas komma nära den afrokubanska musiken. Citatet påverkade och inspirerade mig mycket och efter min resa till Kuba försöker jag göra som citatet uppmanade; att alltid bära med mig rumba-clave i alla olika sammanhang. När jag spelar eller lyssnar på musik som saknar rumba-clave, men också när jag gör något helt annat, hör jag rumba-clave inom mig, för att så småningom lyckas automatisera dess rytm i min ryggrad.

2.2 Mitt huvudinstrument: Congas trummor

Jag är slagverkare och mitt huvudinstrument är *congas*. Skillnaden mellan att vara slagverkare och trummis är att slagverkare spela man olika typer av handtrummor medan en trummis spela trumset. Congas spelas i flera olika sammanhang och stilar, till exempel i salsa, merengue och traditionell kubansk son-musik⁴ bland annat. Congas är trummor som används mycket på Karibiska länder och i afrokubansk musik. I rumbasvängen kallas congas trummorna för *jicamo* eller *tumbadoras*.

Congas finns i tre olika storlekar. Den största trumman kallas *tumba*, mellantrumman kallas *conga* och den lilla trumman kallas *quinto* (se bild nedan). Beroende på i vilket sammanhang och till vilken stil trummorna ska användas, använder man olika många congas. Man kan spela

³ Batátrummor är trummorna som i Yoruba religion använder i sina ceremonier (Carvajal, 2010).

⁴ Son musik är salsa musikens rot (Lamadrid, 1999).

på en, två, tre eller ibland fyra stycken samtidigt. Man kombinerar ihop trummor i olika storlekar för att få den ljudbild man önskar. I rumba till exempel, skapas en konversation mellan tumba och conga medan quinto-trumman är den som improviserar.

Bild på mina congas. Bild tagen av författaren.

När man spelar congas skapar man olika ljud beroende på vilket slag man väljer att spela med handen (öppet-, bas-, dämpat-, eller fingerslag). De olika slagen skapas beroende på hur man placerar sina händer mot trummorna. Noterna för congas skrivs som nedan (se tabell 1).

Namn på slag	Öppen ton	Bas-ton	Slap-ton	Press-ton	Finger-ton
Notation					
Bokstäver	Ö	B	S	P	F

Tabell 1. Notskrift för congas.

I följande exempel visar jag hur man skriver en rumba-rytm för congas i Sibelius notsystem⁵.

⁵ Sibelius är ett datorprogram som man använder för att skriva musik i notsystem.

V = Vänster hand. H = Höger hand.

Beroende på hur många trummor som ska användas, så många linjer gör man i notsystemet. Har man tre trummor blir det tre linjer till exempel och så vidare.

2.3 Musikstilen

Här vill jag kontextualisera den musikgenre min studie rör sig inom.

2.3.1 Afrokubansk musik

Den afrokubanska musiken uppkom på Kuba på 1700-talet i samband med koloniseringen, då kubanskt ursprungsfolk, afrikanska slavar och spanjorer blandades (Ecured, 2019). Den afrokubanska musiken delas in i två grupper, det som räknas som folkmusik och det som räknas som religiös musik. Exempel på musikstilar inom folkmusik är Mambo, Cha-cha-cha, Guajira, Son och Rumba. Exempel på religiös musik är Abakua, Palo, Regla de Ocha och Yoruba som spelas på annan sort av trummor. (Castellanos, 1998 samt Fernandez Muniz). På Kuba kallas religiös musik *santeria*.

2.3.2 Rumba

Rumba var en av de musikstilar som uppkom inom den afrokubanska musiken som skapades på Kuba i samband med kolonialiseringen på 1700-talet. Det var en tid av mycket lidande och rytmen, musiken och dansen uppkom bland människor som ett sätt att skildra sin vardag (Unesco, 2018).

För att skapa rumba behövs trummor (tumba, conga och quinto), kör, sång och en rumba-clave. Rumba-clave är grundpelaren i musiken eftersom det är den skapar känslan och upprätthåller rytmen. Trummorna i rumba improviserar ofta, varför claven får en otroligt viktig roll för upprätthållandet av grunden i musiken. Sång och kör förlitar sig på claven när trummorna försvinner iväg i improvisationer.

2.4 La clave

La clave är en rytm som används mycket i afrokubansk musik. Den brukar kallas för den afrokubanska musikens ”rygggrad” och består av fem noter (Washburne, 1995). Två av dem spelas unisont med pulsen, medan tre är i synkop.

Bild på clave. Bild tagen av författaren.

Nedan finns ett notexempel på rumba-clavens synkop.

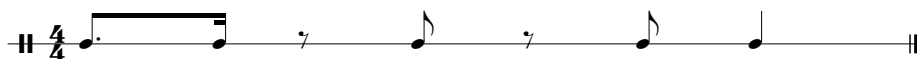
På Kuba spelas clave i många olika rytmer, till exempel i rumba och traditionell Son.

Skillnaden mellan Rumba-clave och Son-clave är den tredje slag på clave som rör sig en sextondelsnot. Jag vill säga att rumba-clave rör sig en sextondelsnot framåt i sin tredje slag och den synkoperingen gör att rumba-clave låter mer svängigt.

Notexempel på rumba-clave:

Notexempel på son-clave:

Claven är viktig eftersom den markerar grunden i musiken och finns med i hela musikstyckena, från början till slut. Instrumentet la clave spelas vanligtvis med händerna. Det består av två träpinnar som man får ljud i genom att de slås mot varandra. Traditionellt är det någon av de som sjunger (vokalist eller kör) som brukar vara ansvarig för att också spela *la clave*.

Det är inte bara på Kuba som man kan höra claven. I Brasilien används claven i musikstilen Bossanova, och i Uruguay används claven i Candombertymen, clave används alltså som ryggrad i fler musikstilar än i afrokubansk musik (Valles, 2018).

2.5 Mitt val av clave: rumba-clave

När jag upptäckte den afrokubansk musiken var det framförallt rumbarytmen som fängade mitt intresse. Det var därför ganska naturligt för mig att välja just rumba-claven för min studie, jag tycker den är väldigt svängig. Rumba-clave är också väldigt användbar eftersom den också kan spela i flera olika rytmer, som songo, mozambique, timba, conga comparsa, osv. I min undersökning har jag både spelat rumba-claven i 4/4 (fjärdedelsnot) och 6/8 (trioler). I afrokubansk musik är det vanligt med rytmisk växling mellan dessa två och därför är det värdefullt att kunna spela rumba-clave både i 4/4 och 6/8 takt, och variera dessa.

2.5.1 Varför spela rumba clave med vänster fot?

Jag började fundera på att spela rumba-clave med foten av olika anledningar. Eftersom rumba-claven är så bärande i afrokubansk musik har den alltid gjort mig nyfiken. Ibland har jag hamnat i sammanhang där jag varit ensam slagverkare, och då har jag känt att det hade varit värdefullt att kunna spela allt själv; rytm med händerna på congas, och samtidigt en stabil rumba-clave med foten. Sedan jag började experimentera med det tycker jag att jag märkt skillnad när jag lyckats hålla rumba-clave och rytmen samtidigt; det lyfter dynamiken och berikar verkligen musiken.

En annan anledning är att sedan jag upptäckte den afrokubanska musiken och rumba, har jag lagt mycket tid på att verkligen lära mig och förstå stilen. Så när jag för några år sedan upptäckte att Eliel Lazo spelade rumba-clave med foten blev det en vändpunkt för mig. Han inspirerade mig till stor grad och när jag reflekterade över mitt eget spelande och utveckling, bestämde jag mig för att jag också ville utveckla mitt spel med rumba-clave i foten. Det kändes spännande och utmanande, men jag hoppades också på att det skulle kunna ta mig ännu närmre kärnan i den afrokubanska musiken.

När jag beslutat mig för att spela rumba-clave med foten valde jag medvetet att lära mig spela den i *vänster* fot, istället för i höger som de flesta andra slagverkarna (Eliel Lazo, Adel Gonzalez). Detta eftersom jag tänkte att det skulle kunna vara en fördel för mig som slagverkare. Det skulle göra mig bredare, och förhoppningsvis vara något som gör att jag står ut lite från mängden slagverkare/trummisar som redan finns, om jag som ensam slagverkare kan spela det som egentligen behövs två musiker för att spela. Även om jag är slagverkare så spelar jag ibland trumset, och också då skulle det vara en fördel att kunna spela rumba-claven med vänster fot eftersom jag kan spela både clave och hi-hat med vänster fot och bastrumma höger fot.

2.6 Eliel Lazo

Eliel Lazo var min första inspiration till att börja resan inom clave med vänster fot.⁶ Han är en kubansk musiker som spelar congas som flyttade till Danmark 2008. När jag hörde hans svängiga spelsätt och såg hur spelade clave med foten samtidigt som han improviserade på congas blev jag alldeles fascinerad.

Eliel har också haft en central roll i min lärandeprocess med att automatisera rumba-clave i min vänstra fot eftersom jag har tagit lektioner för honom. Vid dessa tillfällen korrigerade han min teknik och jag fick många idéer för improvisation från honom. Han lärde mig också mer om Abakua- och Rumbarytmer. Till exempel lärde jag mig hur rytmerna kan växla komp och hur man improviserar och håller inom genren.

⁶ Här finns videon som motiverar mig från Eliel Lazo. <https://www.youtube.com/watch?v=4pplX0gsbws>

2.7 Mitt set

För att öva RCVF har jag använt ett set bestående av congas, gajate och metronom. Jag spelade på upp till fyra congas (se bild nedan).

Bild på mitt set. Bild tagen av författaren.

Gajate⁷ är ett tillbehör (se bild nedan) som brukar användas för att spela ko klocka med foten. Jag har istället använt Gajate för att spela rumba-clave i vänster fot.

Första bilden är bara Gajate, på andra bilden syns Gajate fäst på en basrummapedal tillsammans med en klocka.

Bilder tagna av författaren.

⁷ Richie Gajate Garcia skapade Gajate instrument. <http://drummagazine.com/lp-celebrates-dr-richie-gajate-garcia-pearl-to-distribute-kmi/>

2.8 Tidigare forskning

När jag skulle påbörja min studie sökte jag efter tidigare skriftligt dokumenterade liknande studier eller experiment med att spela clave med vänster fot och samtidigt spela på congas, men jag hittade i stort sett ingenting, varken studier eller skriftligt arbetsmaterial. Generellt förstod jag att det är vanligare att trummisar lär sig spela clave med fötterna, eftersom jag hittade en bok med övningsmaterial för detta speciellt utformad för trummisar, ”*Conversations in clave*” (Hernandez, 2000). Det är en bok med tillhörande dvd som är skriven för trummisar som vill spela RCVF. Trots att boken förklarar övningar för att spela RCVF för trummisar, hade jag som slagverkare stor användning för boken i mitt lärande med congas. Jag kunde i mångt och mycket utgå ifrån, och finna inspiration i övningarna i boken, och anpassa dem så att de passade mig och mitt syfte. Information om eller för slagverkare som gör samma sak var mycket bristfällig. Jag hittade dock en del material som var mig till stor hjälp på Youtube, där slagverkare i videor visar och förklarar hur de övar för att automatisera rumba-clave men de spelade med handen. Dessa videor⁸ var till stor användning för mig i min lärandeprocess eftersom de gav mig vägledning rent praktiskt.

3. Metod och material

3.1 Material

För min studie har jag inte haft någon bestämd repertoar, utan jag har valt att genomföra min studie och utveckla RCVF genom att spela olika typer av övningar, men även genom att kompa olika rumba-låtar med RCVF. Det material jag använt för dessa ändamål är framförallt övningsboken *Conversations in Clave* (Hernandez, 2000) och *Stick Control* (Stone, 1985), och de låtar jag använt för att improvisera till kommer framförallt från en skiva som heter *Callejon de los Rumberos* (Yoruba Andabo, 1996) och också med olika rumba-grupper från Kuba, till exempel Osain del monte, Clave y guaguanco, Munequitos de Matanzas, bland andra.

⁸ Videorna jag använde i min lärandeprocess var t ex: <https://www.youtube.com/watch?v=PW6jtC4J-C0>
<https://www.youtube.com/watch?v=baayJxbQepY> <https://www.youtube.com/watch?v=zmY9I-oOgiQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=ln2qyMjeRVY>
<https://www.youtube.com/watch?v=sEAtUwsCERQ&t=1146s>

3.2 Metod

Eftersom min studie syftar till att undersöka och utvärdera min egen lärandeprocess och resultatet av den, valde jag att som metod att använda inspelningar av mig själv, och jämföra dessa för att utforska min utveckling. Jag valde att göra inspelningar vid tre tillfällen, 'mätpunkter', inom studiens tidsram. Mätpunkt 1 är en inspelning jag gjorde 6 september 2018 då studien initierades, mätpunkt 2 är en inspelning från min instrumentredovisning i december 2018, och den tredje och sista mätpunkten är en inspelning från 16 mars 2019, just innan jag studien skulle avslutas. Inspelningar 1 och 3 gjorde jag med min mobilkamera, medan instrumentredovisningen, inspelning 2, filmades med en Gopro-kamera. Varje inspelning visar mig när jag improviserar med congas samtidigt som jag håller RCVF. Genom dessa tre mätpunkter hoppas jag att genom att jämföra de olika tillfällena, och på så vis följa och utvärdera utvecklingen i min lärandeprocess. Inspelningarna fungerar också som dokumentation för processen.

Jag tror att detta är en bra metod för att jämföra och utvärdera *om* och *hur* jag utvecklats, samt bli medveten om min process. För att komplettera kommer jag även beskriva min upplevelse och känsla under lärandeprocessens gång. Så för att besvara mina forskningsfrågor kommer jag att utgå från jämförelser av de inspelningar jag gjort. Detta tillsammans med egen diskussion kommer att lägga grund för mitt resultat och analys.

3.3 Min roll i studien

Jag är medveten om att min studies resultat kommer att vara delvis subjektivt eftersom jag tror att det i stort sett är omöjligt att utvärdera en egen lärandeprocess helt objektivt, även om det såklart är eftersträvansvärt. Musik är en individuell upplevelse, och jag kommer att basera mitt resultat på det jag upplevt och dokumenterat mellan september 2018 - mars 2019.

4. Resultat och analys - På väg mot mitt mål

4.1 Utgångsläge

När jag påbörjade den här studien i september 2018 hade jag, som tidigare nämnt, redan spelat RCVF sedan några år tillbaka. Tidigare hade jag dock mest gjort det för “skojs skull” och inte fokuserat som jag borde för att verkligen utveckla och lära mig det här spelsättet. Mitt utgångsläge rent spelmässigt var att jag kände rumba-clave rytmen och kunde hålla den i viss mån, men den blev ofta fel och jag kände mig ofta osäker när jag spelade den.

4.2 Rep- och övningsupplägg

Vad det gäller strukturen för mitt lärande och övande så valde jag medvetet att inte göra upp en plan på förhand över vilka övningar jag skulle göra och när jag skulle göra dessa. Utöver mina tre mätpunkter som jag på förhand hade planerat, hade jag inget mer bestämt. Jag valde att använda en utvärderande metod som analyserade läget (dagsläget och dagsformen) för att hitta bäst möjliga och effektivaste övningsform för respektive rep. Jag var övertygad om att det är bättre att utvärdera läget per gång och med jämna mellanrum och utgå ifrån det istället för att på förhand försöka gissa hur utvecklingen skulle bli, och på förhand bestämma ‘väg framåt’. Jag valde också detta eftersom jag visste att processen med att spela rumba clave är komplicerad, och jag ville lära mig på riktigt och inte bara göra en massa övningar utan att verkligen vara mogen för att gå vidare. Jag ville välja övningar allteftersom under processens gång.

Även om mina rep-tillfällen var beroende på var i utvecklingen jag befann mig, så strukturerade jag dem oftast på liknande sätt. Jag började med uppvärmning, efter det gjorde jag övningar med rumba-clave och så avslutade jag med att kompa rumba-claven till musik. Under uppvärmningen såg jag till att värma upp händerna, det gjorde jag ofta med övningar från de första sidorna (s. 5–7) i boken *Stick Control* (Stone, 1985) samtidigt som jag spelade RCVF. Den andra delen av mitt rep fyllde jag med det jag ansåg att jag behövde just för dagen. Dock började jag alltid med att repetera föregående gångs övningar. Beroende på till exempel hur mycket tid jag hade för att öva aktuell dag, valde jag de övningar jag ansåg vara effektiva för utvecklingsstadiet jag befann mig i just då, men jag var också noga med att blanda in övningar som jag tyckte var roliga och som motiverade mig att fortsätta studera. Just att det skulle kännas lustfyllt att öva lade jag stor vikt vid eftersom jag visste att processen med att automatisera

RCVF fot skulle vara en tidskrävande övning som periodvis skulle kunna kännas frustrerande. Efter att ha övat rumba-clave var det dags att släppa loss och spela rumba-rytmen till musik. Jag satte på rumba-låtar från skivan *El Callejón de los rumberos* (Yoruba Andabo, 1996) som innehöll både rumba- och abakua rytmer, på högsta volym och spelade rumba-clave med min vänsterfot, samtidigt som jag övade improvisation på mina fyra congas.

4.3 Processen startar - mät punkt 1

Ganska direkt när min studie initierats i september gjorde jag en inspelning av mig själv där jag improviserar på congas samtidigt som jag håller RCVF. Inspelningen är min första mät punkt (se video 1). Denna första mät punkt analyserade jag för att få en idé om vilka som är mina utmaningar, och för att på så sätt strategiskt och effektivt sätta igång min lärandeprocess just där jag befann mig just då.

I analysen av den första inspelningen och mitt initiala läge, bekräftade jag något jag känt på mig sedan tidigare (jag har som tidigare nämnt spelat RCVF sedan en tid tillbaka), och det var att spelsättet jag nu ville utveckla med RCVF är som ett spindelnät som fångar upp och kopplar ihop flera färdigheter och olika musikaliska delar; både teknik, koordination, motstånd och swing, samt mina två armar och två ben. Det skulle bli utmanande, men kändes spännande! Jag identifierade en del utmaningar utifrån videon. En av dem var att jag inte kunde jag hålla rumba-clave-rytmen en längre stund utan att den blev fel. En annan var att när jag bytte rytm på congas, till exempel från Rumba till Abakua, samtidigt som jag spelade RCVF, märkte jag att clave-rytmen rörde sig. Jag märkte också att jag när jag försökte improvisera blev jag förvirrad och lyckades inte hålla RCVF. Slutligen vill jag nämna att jag i inspelningen också märkte att jag blev osäker, nervös och stressad när jag filmade mig själv, och det tror jag kan säga påverka min mentala kontroll i mitt musicerande. Därför valde jag att se också det som något jag behövde arbeta med.

Utifrån dessa utmaningar, valde jag sedan övningar att börja med. Många av de övningar jag valde kom från en bok som heter *Stick Control* (Stone, 1985), vilket är en bok jag använt mycket även tidigare, och en bok som också Eliel Lazo rekommenderat mig. *Stick Control* har ibland kallats "trummisens bibel" eftersom den innehåller sådant som är bra för alla trummisar och slagverkare. Det är egentligen en bok avsedd för trumset, men som fungerar bra för övning även för congas, eftersom den till exempel går igenom alla rytmiska underdelningar (halv-,

fjärdedels- och åttondelsnoter osv) och variationer inom dessa, något både trummisar och slagverkare behöver öva. Vidare tror jag oavsett vilket instrument man spelar, att det är nyttigt att göra övningar för trumset, eftersom att öva rytm är lika viktigt som skalor och harmoni. Övningarna jag valde att börja med från boken gick ut på att spela igenom och öva alla typer av congas-slag (öppna, bas, slap, finger, press) från sida 5 i boken. Detta kombinerade jag med övningar från *Conversations in clave* (Hernandez, 2000), som också egentligen är en övningsbok för trummisar som vill utveckla sitt spelsätt med RCVF, men som lätt går att anpassa för mig som slagverkare som också vill spela RCVF. Ifrån denna bok gjorde jag framförallt olika övningar för att utveckla självständighet mellan slag på congas och RCVF.

Något annat som jag också gjorde mycket i denna period var att jamma med andra musiker, och allra mest gjorde jag det med min kubanska musikervän som spelar trummor. Vi spelade olika rytmer tillsammans, bland annat songo, mozambique, bembe, rumba-columbia, och för att öva tillsatte jag rumba-clave till dessa. Att kompa olika rytmer och samtidigt spela RCVF gjorde att jag så småningom kände mig bekväm och mycket säkrare oavsett sammanhang eller rytm jag spelade.

4.4 I mitten av processen - mät punkt 2

Som andra mät punkt hade jag planerat att använda min instrumentredovisning i december, men på grund av olika omständigheter blev jag tvungen att göra min presentation i januari 2019 istället. Därför är min studies andra mät punkt inte gjord förrän den 17 januari 2019. Det innebar därför att det blev ungefär fyra månader mellan första och andra mätpunkten, istället för ca tre månader som jag hade planerat.

I min instrumentredovisning (mät punkt 2) valde jag att spela en klassisk latinjazz-låt som heter *Footspring* (se video 2). Jag valde att spela den i duo tillsammans med en pianist. Eftersom jag efter första mätpunkten hade insett att växlingen från till exempel 4/4 till 6/8 var en av mina utmaningar, valde jag därför medvetet en låt i min andra mät punkt där jag skulle få göra just detta. Det gällde för mig att hålla RCVF stabil trots att rytmen ändrades.

Efter instrumentredovisningen och när jag sett inspelningen av den, kände jag mig nöjd. Där och då fick jag bra feedback från mina lärare och klasskompisar, och jag kände själv att jag lyckades med mitt mål, att hålla rumba-claven stabil genom låten. Detta bekräftade jag också

när jag tittade på inspelningen i efterhand. Efter fyra månaders intensiv övning, fick jag ett bevis på att jag faktiskt lyckats med det jag hade planerat för. I inspelningen både låter jag och ser mer avslappnad ut än i första inspelningen, jag märkte att jag kände mig mycket säkrare när jag spelade, och jag kände mig mer “fri i huvudet”. Detta måste jag tro bero på att min kropp och muskelminne lyckats automatisera rumba-claven. Det var en häftig känsla! Att jag kände mig säkrare tror jag även hade positiv inverkan och bidrog att jag denna gång inte stressade upp mig på grund av att jag spelade in, eller att jag hade publik. Jag kände att jag hade situationen under kontroll och då kunde jag hålla mig lugn och avslappnad.

När jag analyserade inspelningen vidare såg jag dock att det fortfarande finns utmaningar i mitt spel, inte så mycket i rumba-claven, men snarare mitt sätt att improvisera. Där finns fortfarande mycket att utveckla och lära. Jag jämför mig med Eliel Lazos improvisations spelsätt⁹ och mitt mål är att en dag lyckas improvisera som honom samtidigt som jag håller RCVF. Oavsett, så kände jag att mätpunkt 2, min instrumentredovisning, markerade en viktig punkt eftersom den visar ett ‘före och efter’ i min lärandeprocess, jag tycker den visar att jag tagit ett stort kliv mot mitt mål, jag hade lyckats automatisera RCVF.

Efter min instrumentredovisning träffade jag min huvudinstrumentlärare Göran Kroon och vi diskuterade hur jag kunde öva för att utveckla min improvisation. Vi sa att sättet jag övade rumba-claven och pulsen i fötterna var bra, men Göran föreslog att jag utöver det jag redan gjorde, skulle lägga till att sjunga olika underdelningar (fjärdedels-, åttondels-, och sextondelsnoter). Jag skulle till exempel sjunga åttondelsnoter, och efter ett tag växla till att sjunga sextondelsnoter för att sedan byta till trioler, osv. Hela tiden måste jag hålla rumba-clave stabil men ibland kände jag att underdelningarna inte blev ‘tigha’ med rumba-claven, så därför valde jag att lägga till att stampa pulsen med höger fot för att ha den som puls-referens. När jag kände att jag kunde hålla koordination mellan fötterna och sång, skulle jag lägga till spel av underdelningar på congas. Jag skulle däremot inte spela samma underdelning på congas som jag sjöng, så om jag till exempel sjöng åttondelsnoter skulle jag spela fjärdedels- eller sextondelsnoter.

⁹ Den här videon visar ett exempel på Eliel Lazos improvisation:
<https://www.youtube.com/watch?v=RgnXol9aC70>

4.5 Studien går mot sitt slut - mätpunkt 3

Eftersom mätpunkt 2, instrumentredovisningen, gick så bra, kände jag att jag slappnade av lite efter det. Jag kände mig lugnare eftersom jag kände att jag faktiskt hade lyckats med mitt mål att automatisera RCVF. De följande månaderna beslutade jag mig därför för att fortsätta öva rumba-claven på samma sätt för att underhålla den och ytterligare stärka och förbättra den, men det jag framförallt ville satsa på de nästkommande månaderna var att förbättra min improvisation.

Den sista inspelningen, mätpunkt 3, gjorde jag 16 mars i min replokal (se video 3). När jag tittar på inspelningen är det första jag märker att jag ser lugn ut och att mina rörelser är avslappnade. Rumba-claven och rytmen är stabila. Om jag jämför den sista mätpunkten med den första noterar jag stora skillnader. I första inspelningen gestikulerar jag mycket i ansiktet och ser stressad ut, och jag tänker att det speglar min känsla av osäkerhet i min instabila rumba clave. I sista inspelningen är jag lugn och rör inte ansiktet i så mycket grimaser, mina kroppsrörelser är mer precisa och rumba-claven är stabil.

Det jag märker är dock att precis som efter instrumentredovisningen (mätpunkt 2), så är det snarare min improvisation som inte blir riktigt som jag hade önskat. Rumba-claven sitter som den ska, men jag tycker att det saknas mer 'sväng' i improvisationen. Jag vill dock notera här är att detta är något separat från rumba-claven. Hade det varit så att rumba-claven inte satt som den skulle, hade jag eventuellt kunnat hävda att det var den som påverkade min improvisation negativt, men eftersom detta inte var fallet så kan jag inte skylla på den, utan måste inse att jag behöver öva på att improvisera helt enkelt. Jag vill dock säga att när jag jämför inspelning 1 och 3 så kan jag se utveckling. I tredje inspelningen använder jag fler element och rörelser från abakua-rytmen, vilket är något jag lärt mig av Eliel Lazo, och är något jag eftersträvat. Vidare tänker jag också att utveckla improvisation inte är samma sak som att lära sig en teknik. Att improvisera är en process som tar lång tid, och som dessutom påverkas av många faktorer, till exempel dagsform. Hursomhelst känner jag iallafall att jag är på rätt väg även med min improvisation.

Efter mätpunkt 3 kan jag konstatera att denna lärandeprocess har gjort att jag som slagverkare känner mig mycket säkrare och stabilare än tidigare. Det tror jag delvis beror på att jag för att utveckla RCVF övat otaliga timmar med metronom i hörlurar samtidigt som jag räknat varje

takt, vilket har gjort att jag blivit mer medveten om musikens tempo, vilket gjort att jag känner större säkerhet och att jag kan hålla en mer stabil puls på ett sätt som jag inte känt förr. För mig som slagverkare är detta ovärderligt. När jag tittar på inspelning 3 kan jag också minnas att jag kände att jag hann tänka på vad skulle jag spela under tiden jag improviserade. Detta tror jag är mycket tack vare den övning som Göran Kroon rekommenderade mig, som var att spela underledning samtidigt jag sjöng en annan underledning och höll RCVF.

Något annat jag märker skillnad på nu när jag lyckats automatisera rumba-claven, är att jag känner att det gett mig nya fördelar som musiker. Till exempel när jag repar med mitt band inför min examenskonsert i maj (latinjazz repertoar), så har jag många gånger reflekterat över att jag i rollen som ledare för det musikaliska arbetet känner att det är till stor hjälp att jag numera kan hålla RCVF, både i situationer där jag vill förklara någon specifik passage i ett stycke för bandet, men jag har också för att jag valt att lägga till rumba-claven i en del av låtarna eftersom det jag tycker att det lyfter dynamiken i låtarna och ger en extra 'touch' till dem.

4.6 Mitt sätt att öva

Efter de tre mätpunkterna insåg jag när jag reflekterade kring mitt sätt att öva och de metoder jag använt, att jag övat på ungefär samma sätt och med ungefär samma övningar genom hela studien. Skillnaden var att jag efter olika mätpunkter valt att fokusera på lite olika saker, till exempel att jag efter mätpunkt 2 ville öva mer improvisation, men under hela studiens gång har jag ändå hållit igång ungefär samma övningssätt för att inte tappa stryka och flexibilitet.

Gemensamt under hela studien var att jag behövde vidareutveckla min congas-teknik och kroppsrörelser, samt utveckla koordination och självständiga rörelser i mina armar och fötter. För att mer utförligt kunna beskriva vad och hur jag gjorde när jag övade i min process, och för att berätta om det som faktiskt hjälpte mig att nå mitt mål, har jag här nedan delat in mina övningar i tre kategorier.

4.6.1 Förbättra congas-teknik

Jag insåg redan från början att med en bättre teknik på congas skulle processen med att automatisera RCVF underlättas. Detta eftersom om jag har en stabil teknik i mina congaslag, och begränsar mina slag till en viss del av trumman men fortfarande med bra ljud, och att jag inte gör för stora rörelser i överkroppen, underlättar det när vänster fot ska spela en stabil och

fast rumba-clave. Detta är viktigt men får inte ske på bekostnad av att ljudet av congaslagen försämras. Det viktigaste momentet för congas är att slagen får ett bra sound, så det gäller att öva på att röra sig mindre i överkroppen samtidigt som man håller kvar samma ljud i de olika congaslagen. För att lyckas förbättra min teknik behövs timmars enträgen övning av att göra samma hand- och kroppsrörelse eftersom hjärnan då så småningom kommer att automatisera rörelserna.

Jag började jag med att öva bas-slags-teknik på congas. Jag tänkte att det var en bra början, eftersom om man förstår och kan kontrollera bas-slagen ordentligt, kommer resten av slag-tekniken lättare. När man spelar bas-slag på congas använder man kraften från armbågen, man slår handen med rak handflata men kraften kommer från armbågen, inte ifrån till exempel axlarna. Använder man kraft från fel ställe av armen blir man lätt trött fort och tekniken blir dålig. Så för att öva detta spelade jag övningar från *Stick Control* (s. 5) med bas-congasslag. Jag upplevde att min kroppsbalans efter att övat detta förbättrades när jag spelade på fyra congas. Det hjälpte mig att rör armarna lättare och stabilare, vilket också bidrog till att jag kunde hålla rumba-claven stabilare.

Något annat jag övade för bättre teknik var press- och slap-slag. Medan kraften i bas-congaslag kommer från armbågen, kommer kraften i de andra congaslagen från handleden. Press- och slap-slagen är utmanande att spela eftersom man måste ha rätt teknik för att få bra ljud, vilket är tröttsamt för händerna och därmed återverkar på tekniken. Detta är en utmaning för alla congaspelare och det är därför viktigt att öva uthållighet och styrka i handen.

Press-congaslagen är en rörelse som förstärker fingrarna och förbereder dem för slap-slag, jag övade därför dem först, efter samma övningsrutin som bas-slagen i *Stick Control* boken på s. 5. När man övar press-congaslag vill man undvika 'studs' när händerna slår på trummans skinn, detta för att få korrekt ljud, men också för att fingrarna då styrks. Jag upplevde att efter att jag övat press-congaslagen blev det lättare att spela slap-congasslagen eftersom fingrarna då styrkts. För slap-congaslagen behöver man öva på att hitta rätt ljudbild, och det krävs träning för att få till det. Det snygga ljudet kommer från en bra handledsrörelse och bra placering på skinnet. Också för att utveckla mitt slap-congaslag använde jag sidan 5 i *Stick Control*-boken. Till sist övade jag alla congaslagen tillsammans, och varierade dem på olika sätt.

Medan jag övade tekniken för de olika congaslagen, höll jag samtidigt RCVF och hade hjälp av en metronom. Den stod dock på mellan 70 - 100 bpm eftersom hastigheten inte är viktig när

man övar teknik. Att spela snabbt kan vara en nackdel när man övar teknik på congas, eftersom man bör hitta korrekt ljud på skinnet när man slår på congas. I efterhand tycker jag att den tid jag lagt på och fokuserat att öva varje slag för sig har gett utdelning, och har varit lärorikt och nyttigt.

4.6.2 Övningar med fötterna

Något jag märkte när jag började spela RCVF som jag tyckte var svårt, var att hålla stabilt tempo. Att pulsen är stabil är viktigt för att rumba-claven ska bli rätt, eftersom tre av Rumba-clavens fem slag är i synkop. När jag övade i början av processen, blev jag ibland förvirrad och förlorade pulsen, antingen rumba-claven eller musikens puls, när jag spelade till rumba-låtar. Så för att förstå och bli medveten om hur rumba-clave spelas tillsammans med pulsen i rumba övade jag på att markera rumba-claven och pulsen med fötterna först. Jag spelade RCVF och stampade pulsen med höger. Jag fokuserade på vilka slag spelade jag unisont. Jag övade också med hjälp av metronom eller av att sjunga pulsen.

4.6.3 Förbättra congas-improvisation med rumba-clave i vänster fot

För att lyckas spela RCVF och samtidigt improvisera krävs att man hela tiden tänker på rumba-claven och aldrig tappar pulsen i musiken. För att bli så “fri” krävs mycket träning. När man improviserar med congas i rumba, använder man den minsta trumman ‘Quinto’. När jag övade improvisation i rumba använde jag därför den trumman i 4/4 i rumba-rytm, men jag utgick även ifrån Bonko echemiya trumman (den trumma som improviserar inom abakua-rytmen) i 6/8. När jag improviserade ville hålla mig så mycket som möjligt inom den afrokubanska genren, och valde dessa två eftersom de har olika takter inom den afrokubanska musiken. Nedan finns ett exempel på en improvisation med fjärdedelsnoter 4/4 (se bild nedan) som jag brukade öva. Det är en kort improvisation på Quintotrumma från rumbarytmen.

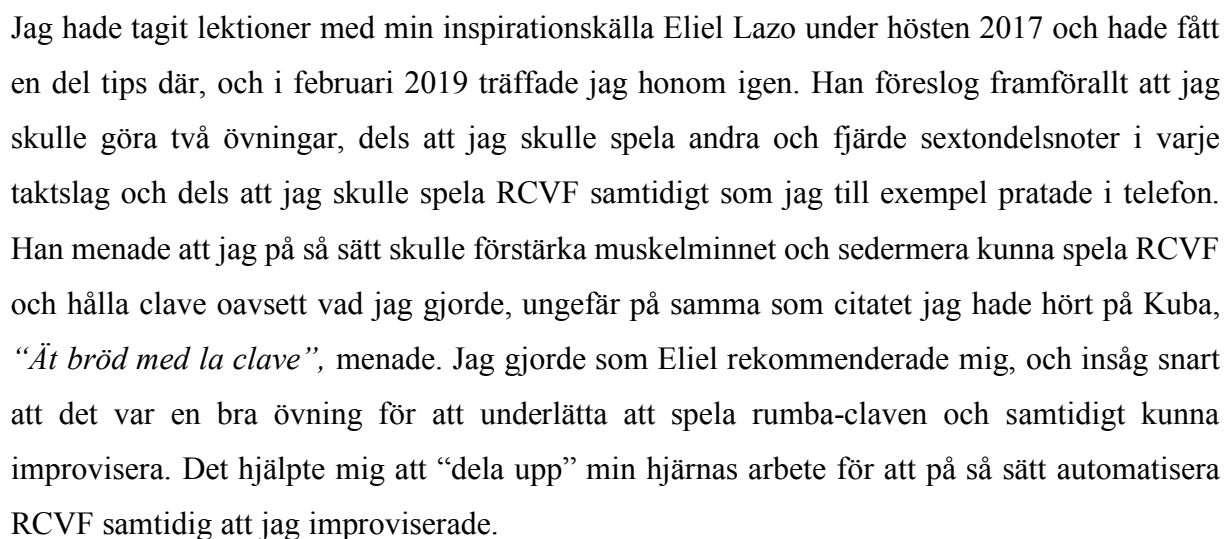

Clave

Bonko

Echemiya

The image shows three staves of music. The top staff is for Clave, the middle for Bonko, and the bottom for Echemiya. The Clave staff has a key signature of one flat and a 6/8 time signature. The Bonko and Echemiya staves have a key signature of one flat and a 6/8 time signature. The Clave staff has a melody of eighth and quarter notes. The Bonko staff has a melody of eighth and quarter notes. The Echemiya staff has a melody of eighth and quarter notes.

5. Slutdiskussion

¹⁰ <http://percussiontutor.com/app/>

första i september, den andra video 22 januari och den tredje 16 mars. Metoden med att jämföra dessa tycker jag fungerade bra och har varit väldigt lärorikt. Jag valde också att inte ha en övergripande plan för lärandeprocessen i början av studien, och det har verkligen gjort att jag har insett hur viktigt det är att stanna upp och reflektera kring utmaningar som kommer under en process gång, och utgå från dessa för att komma vidare och närma sig målet.

Jag kan konstatera att jag inom ramarna för studien lyckades uppnå mitt mål, jag kan numera med säkerhet hålla RCVF och samtidigt obehindrat spela på congas. Detta kan jag tydligt se i de inspelningar jag använt som mätpunkter. Jag kan också konstatera att det största steget i lärandeprocessen tog jag redan ungefär halvtid, vid mätpunkt 2. Det var då jag konstaterade att jag faktiskt hade automatiserat rumba-claven och också delvis förbättrat min improvisation. Dock, vad gällde improvisationen så blev snarare den, än rumba-claven, fokus för utveckling efter mätpunkt 2.

För att återvända till och besvara studiens första frågeställning om vilka övningar som hjälpte mig att nå mitt syfte, vill jag framförallt nämna Göran Kroons övningstips om att spela och sjunga olika underdelningar, samt Eliel Lazos rekommendation om att öva andra och fjärde sextondelsnot i varje taktslag samtidig som jag höll RCVF. Dessa tips gjorde att jag började tänka och öva på ett nytt sätt som verkligen hjälpte mig att 'dela min hjärna'. De var otroligt utvecklande för mig och jag kände att min puls och clave blev bättre. Så fort jag nu hör pulsen kommer claven av sig själv i foten, jag behöver inte fundera på var den ska komma in. Vidare vill jag nämna att för min utveckling var också jammandet med andra musiker, och då framförallt min kubanska trummis-kollega, ovärderligt. Där fick jag chans att verkligen spela det jag hela tiden övade.

I studiens andra frågeställning kan jag konstatera att de utmaningar jag stötte på under den här lärandeprocessen framförallt var utmaningar i mitt eget spel, till exempel att hålla rumba-claven stabilt utan att byta till son-clave, att hålla rumba-claven stabil i vänster fot medan jag spelade andra och fjärde sextondelsnot när jag improviserade, att sätta ihop rumba-claven med rumba-rytm eller abakua-rytm på congas, och att kunna växla mellan dessa, utan att rumba-claven rör sig. I början av processen var det också en utmaning för mig att slappna av när jag spelade, eftersom jag kände mig så osäker. En annan utmaning var, och är fortfarande, min improvisation. För trots att jag under studiens gång kände att mitt muskelminne lyckades

automatiserat RCVF, och jag kunde improvisera till den, så vill jag fortsätta utveckla mitt sätt att improvisera för att göra det ännu friare och svängigare.

Slutligen kan jag konstatera att jag tycker att mitt spelsätt som helhet faktiskt kan sägas ha påverkats av att jag lärt mig detta nya spelsätt. Jag känner mig säkrare som slagverkare eftersom jag känner att jag känner pulsen bättre än tidigare, och jag har också lättare att orientera mig och förhålla mig till den afrokubanska musiken med hjälp av rumba-claven. Man brukar säga att la clave är nyckeln till den afrokubanska musiken (Washburne, 1995), och sedan jag lärt mig denna teknik är jag verkligen beredd att hålla med om det. Genom att ha lärt mig hålla RCVF samtidigt som jag spelar congas, känner att jag bättre förstår kärnan i musiken nu.

6. Referenslista

Internetsidor

Castellanos Jorge & Castellanos Isabel, 1988, *Cultura afrocubana tomo I*, Universal
<http://www.hispanocubano.org/cas/cul1c1.pdf>

Caravajar Mara Liova Juan, 2010, *Los tambores Bata*
<http://www.lorenpomares.com/Lostamboresbata.pdf>

Ecured, *Musica de Cuba*, Länk senast tillgänglig 2019-04-13
https://www.ecured.cu/Música_de_Cuba

Fernandez Muniz Berta Esther, *Religion Yoruba*. Länk senast tillgänglig: 2019-04-25
<http://132.248.9.34/hevila/TramasMexicoDF/1992/no4/4.pdf>

Lamadrid Fernando, *Historia de la musica cubana*, 1999
<http://www.justsalsa.com/salsa/music/son/>

Unesco, 2018, *La Rumba*,
http://www.unesco.org/archives/multimedia/?s=films_details&pg=33&id=4362

Valles Monica, *La clave ritmica como organizador de la temporalidad en las musicas latinoamericanas*, Mars 2018.
https://www.researchgate.net/publication/323654846_La_clave_ritmica_como_organizador_de_la_temporalidad_en_las_musicas_latinoamericanas

Washburne Christopher, 1995, *La clave*, Columbia University
http://www.herencialatina.com/La_Clave/la_clave.htm

Böcker

Hernandez Horacio, 2000, *Conversations in clave*
<https://www.scribd.com/doc/239871756/Horacio-El-Negro-Hernandez-Conversations-in-Clave>

Lawrence Stone George, 1985, *Stick Control For The Snare Drummer*, Stone Percussion Books

CD skiva

Yoruba Andabo, "*El callejon de los rumberos*", 1996

Munequitos de Matanzas, "*Rumba de corazon*", 2002

Osain del monte, "*Pa'l monte*", 2017

8. Media bilagor

Video 1: Mät punkt 1, Mobilinspelning i min studio, 6 september 2018

Video 2: Mät punkt 2, Instrumentredovisning, 22 januari 2019

Video 3: Mät punkt 3, Mobilinspelning i min studio, 6 mars 2019